

Пікнік на льоду

Автор:

Андрій Курков

Пікнік на льоду

Андрій Юрійович Курков

Журналіст Віктор Золотарьов #1

Головний герой роману «Пікнік на льоду» – журналіст Віктор Золотарьов – отримує незвичайне завдання від однієї провідної газети: писати некрологи про відомих впливових людей, які... поки ще живі. Поступово він розуміє, що став учасником серйозної гри якихось тіньових структур, вийти з якої живим практично неможливо...

Андрій Юрійович Курков

Пікнік на льоду

Родині Шарп

із вдячністю

присвячується

Спочатку за метр від його ноги впав камінь. Віктор озирнувся – двоє чоловіків з посмішечкою дивилися на нього. Один з тих, що стояв біля розібраної бруківки, нагнувся, взяв ще один кругляк і, немовби граючи в кегельбані, покотьма побурив камінь у його бік. Віктор зірвався з місця і швидким кроком, що цілком був схожий на спортивну ходьбу, завернув за ріг. «Головне – не бігти!» – повторював він собі.

Зупинився вже біля дому. Позирнув на вуличний годинник угорі: дев'ята вечора. Тихо й безлюдно. Зайшов у парадне. Тепер уже не лячно. Звичайним людям просто нудно жити, розваги для них тепер не по кишені. Тому й кругляки котяться.

Вечір. Кухня. Темінь. Просто відімкнули електрику і світло згасло. В темряві чутно неквапні кроки пінгвіна Мишка: він з'явився у Віктора рік тому восени, коли зоопарк роздавав голодних тварин усім, хто зможе їх прогодувати. Віктор тоді поїхав і взяв королівського пінгвіна. За тиждень перед тим його покинула подруга. Йому було самотньо, але пінгвін Мишко приніс із собою ще й свою самотність, і тепер дві самотності просто доповнювали одна одну, створюючи радше враження взаємозалежності, ніж дружби.

Віктор відшукав свічку, запалив її й поставив у майонезній баночці на стіл. Поетична недбалість вогника змусила його знайти в півмороці ручку й папір. Він сів до столу, аркуш паперу поміж ним і свічкою. Цей аркуш треба було заповнити. Якби Віктор був поетом – побіг би по білому аркуші римований рядок, але він не поет. Він – літератор, котрий застряг між журналістикою і дрібною прозою. Найвдаліше, що у нього виходить, – це короткі оповідання. Дуже короткі. Такі короткі, що навіть якщо за них платитимуть – йому на це не прожити.

На вулиці пролунав постріл. Віктор смикнувся, припав до вікна, за яким нічогісінько не було видно, потім повернувся до аркуша. Уява вже придумала історію цього пострілу. Історії вистачило на один аркуш – не більше й не менше. На останніх трагічних нотках свіжої короткої оповіді знову з'явилася електрика. Спалахнула лампа, що звисала зі стелі.

Віктор задув свічку. Витяг з морозильника мороженого мінтая і поклав у полумисок Мишкові.

Уранці, передрукувавши свіже оповіданнячко і попрощавшись з пінгвіном, Віктор подався до нової товстої газети, що щедро публікувала будь-які тексти: від кулінарних рецептів до огляду новинок пострадянської естради. Редактора газети він знав непогано – кілька разів разом із ним вони удвох добряче напивалися й редакційний водій відвозив його потім додому.

Редактор зустрів його посмішкою і поплескуванням по плечу. Попросив секретарку зварити каву і відразу професійно пробіг поглядом принесений твір.

– Ні, старий, – сказав нарешті він. – Не ображайся. Не піде. Тут треба або крові побільше, або взагалі про інше, про якесь дивне кохання. Зрозумій, газетне оповідання – це жанр сенсації.

Не чекаючи на каву, Віктор перепросив і пішов.

Неподалік знаходилася редакція газети «Столичні вісті». До її редактора Вікторові було не дістатися і він зазирнув до відділу культури.

– Загалом ми ніякої літератури не друкуємо, – приязно сказав йому дідок завкультурою. – Але ви лишіть. Усяке буває. Може, до якогось п'ятничного числа. Знаєте, для рівноваги. Якщо забагато поганих новин, читачі шукають чогось нейтрального. Я прочитаю!

Спекавшись відвідувача своєю візитною карткою, дідок повернувся до заваленого паперами столу. І тільки тоді Віктор зрозумів, що його, власне, й до кімнати не запросили. Розмова так і відбулася на порозі.

За два дні задзвонив телефон.

– Вас зі «Столичної» турбують, – проторохтів дзвінкий жіночий голосок. – З вами говоритиме редактор.

Рурка перейшла з рук до рук.

– Вікторе Олексійовичу? – запитав чоловічий голос.

– Так.

– Ви сьогодні не могли б до нас під'їхати? Чи зайняті?

– Та ні, – відповів Віктор. – Не зайнятий.

– Тоді я надішлю по вас машину. Сині «жигулі». Лише адресу скажіть.

Віктор продиктував свою адресу. Редактор, так і не відрекомендувавшись ім'ям та по батькові, попрощався. Сказав: «До зустрічі».

– Невже через оповідання? – міркував Віктор, вибираючи у шафі сорочку. – Ні, навряд чи через оповідання... Що ім оповідання? Хоча, чорт їх зна!

У синіх «жигулях», що стояли під парадним, сидів дуже чемний водій.

Він же провів Віктора до редактора.

– Ігор Львович, – відрекомендувався редактор, простягаючи руку. – Радий познайомитися.

Редактор був більше схожий на постарілого спортсмена, ніж на газетяра. Може, так воно і було, але, щоправда, у його погляді блискала така іронія, що з'являється радше від розуму й освіти, ніж від тривалих тренувань у спортивній залі.

– Сідайте! Коньячку? – він супроводив свої слова панським жестом.

– Ні, спасибі. Якщо можна, кави... – попросив Віктор, уможуучись у шкіряному кріслі, що стояло проти широкого «офісного» столу.

Редактор кивнув. Потім зняв слухавку і сказав у неї: «Дві кави».

– Знаєте, – знову заговорив він, приглядаючись до Віктора приязним поглядом, – ми вас оце допіру згадували, а вчора заходить до мене наш Борис Леонідович – завкультурою – та й каже: «Поглянь-но одним оком!» І подає мені ваше оповіданнячко. Гарне оповіданнячко... І саме тоді я згадав, з якого приводу ми про вас говорили. Оце й вирішив познайомитися...

Віктор слухав і чемно кивав. А Ігор Львович, пере чекавши, посміхнувся і повів далі.

– Ви, Вікторе Олексійовичу, хотіли б у нас працювати?

– А що треба буде писати? – запитав Віктор, у душі заздалегідь перелякавшись нової журналістської каторги.

Ігор Львович хотів було відповісти, але тут зайшла секретарка з тацею, поставила на стіл чашечки з кавою, цукорницю. Редактор затримав слова, як подих, і почекав, доки секретарка вийде.

– Це справа конфіденційна, – мовив він. – Нам потрібний талановитий автор некрологів, майстер короткого жанру. Щоб містко, коротко і досить незвичайно. Розумієте? – він з надією позирнув на Віктора.

– Тобто я маю чергувати в редакції на випадок чиеїсь смерті? – неголосно й обережно запитав Віктор, немов боячись почути позитивну відповідь.

– Звичайно, ні! Робота набагато цікавіша і відповідальніша: треба буде створити з нуля картотеку «хрестиків» – так ми тут некрологи звемо – на ще живих людей, від відомих депутатів і бандитів до діячів культури. Але я хотів би, щоб ви писали так, як ще ніколи про мертвих не писали. Ваше оповідання мені підказало, що ви впораєтеся!

– А як з оплатою? – поцікавився Віктор.

– Почнемо з трьохсот доларів, графік роботи – вільний. Але я, звичайно, маю знати, хто у нас у картотеці. Ніяка випадкова автокатастрофа не повинна трапити нас зненацька! І ще одна умова. Вам доведеться писати під псевдонімом. Це, до речі, й вам на краще.

– А який псевдонім? – скоріше сам себе, ніж редактора, запитав Віктор.

– Придумайте самі, але якщо не спливе нічого на думку, можете підписувати поки «Група товаришів».

Віктор кивнув.

4

Удома перед сном Віктор пив чай і думав про смерть. Думалося йому легко. Та й настрої у нього був, звісно, радше до горілки, ніж до чаю. Але горілки не було.

Йому запропонували чудову гру. І хоча Віктор ще не знав, як виконуватиме нові обов'язки, присмак чогось нового і незвичного вже заповнив його почуття. А темним коридором бродив пінгвін Мишко, час від часу тицяючись у зачинені двері кухні. Нарешті Віктор відчув себе винним і впустив Мишка.

Той зупинився біля столу – його майже метрового зросту вистачало, щоб охопити оком усе, що знаходилося на столі. Він подивився на чашку чаю, потім перевів погляд на Віктора. Подивився на нього проникливо, як досвідчений партійний функціонер. Вікторові захотілося зробити пінгвіну щось приємне, і він пішов до ванної, пустив холодну воду. Пінгвін відразу причапав на звук струменя води і, не чекаючи, поки ванна наповниться, перегнувся і бухнувся до неї.

Уранці Віктор заїхав до редакції «Столичної», щоб одержати від головного редактора кілька практичних порад.

– Як відбирати героїв? – запитав Віктор.

– Простісінько. Подивіться, про кого пишуть газети. Можете й самі шукати і вибирати – адже вітчизна не знає усіх своїх героїв, багатьом подобається залишатися інкогніто...

Увечері, прикупивши усіляких газет, Віктор повернувся додому й вмовився біля кухонного столу.

Перші ж газети дали йому поживу для роздумів, і він, підкресливши у них прізвища Дуже Важливих Персон (ДВП), заходився переписувати їх для роботи до загального зошита. Роботи випадало багато: вже з кількох газет він виписав близько шістдесятьох прізвищ.

Потім пив чай і знову думав, наразі – про самий жанр. Йому здавалося, він уже бачить, як перетворити цей жанр на щось жваве і водночас сентиментальне, аби й простому колгоспникові, який прочитає про незнайомого небіжчика, набігла сльоза.

Уранці Віктор намітив собі героя першого «хрестика». Залишалось тільки попросити благословення в «головного».

5

О пів на десяту ранку, після «благословення» Ігоря Львовича, чашечки кави й урочистого одержання кореспондентського посвідчення, Віктор купив у кіоску пляшку «Фінляндії» і рушив до приймальні колишнього письменника, а тепер депутата парламенту Олександра Якорницького.

Депутат, почувши, що з ним хоче зустрітися кореспондент «Столичної», зрадів. Він відразу попросив секретарку скасувати подальший прийом і більше нікого до нього не пускати.

Зручно розташувавшись, Віктор поставив на стіл пляшку фінської горілки і диктофон. Депутат так само хутко поставив збіч пляшки дві кришталеві чарки.

Говорив депутат легко, не чекаючи на питання. І про своє депутатство, і про дитинство, і про те, як був комсоргом курсу в університеті. А коли у пляшці засвітилося денце, він похвалився своїми поїздками до Чорнобиля. При цьому, схоже, Чорнобиль позитивно вплинув на його потенцію, що могли у випадку сумнівів підтвердити його дружина – учителька приватної школи, і коханка – співачка Національної опери.

Почоломкавшись на прощання, вони розійшлися. Враження депутат-письменник залишив у Віктора дуже живе, може бути навіть занадто живе для некролога. Але в цьому й штука: усякий небіжчик щойно був живий і рядки некролога мають ще берегти його зникоме тепло. Вони не повинні бути безнадійно чорними.

Удома Віктор швидко написав некролог – поставив «хрестик» на депутаті – дві сторінки теплої розповіді про живого і грішного. Навіть не знадобилося прослухувати диктофонний запис – занадто свіжий був спогад.

Ігор Львович, прочитавши уранці текст, зрадів.

– Вищий пілотаж! – сказав він. – Аби лишень чоловік цієї оперної співачки промовчав... «За ним може тужити сьогодні багато жінок, але ми, пам'ятаючи про них, усе ж віддамо наше співчуття дружині та ще одній жінці, чий голос, линучи попід склепіння Національної опери, звучав для нього, сягаючи слуху кожного». Гарно! Ну ж бо! Вперед!

– Ігоре Львовичу, – звернувся до нього Віктор, насмілившись. – Мені трохи бракує інформації, а якщо я в кожного сам братиму інтерв'ю – піде багато часу. Може, у нас у газеті є якась картотека...

«Головний» посміхнувся.

– Звичайно, е, – сказав він. – Я й сам хотів тобі запропонувати. У відділі криміналістики. Я скажу Федорові, щоб ти мав доступ!

Життя Віктора самоорганізувалося, прилаштувавшись до роботи. Він докладав усіх зусиль. Добре, що Федір з відділу криміналістики ділився з Віктором усім, що мав. А було в нього багато чого – від імен коханців і коханок Дуже Важливих Персон до конкретних гріхопадінь цих же персон та інших подій з їхнього життя. Коротше, саме в нього Віктор брав відсутні деталі їхніх життєписів, що, як гарні індійські прянощі, перетворювали «хрестик» із констатації сумного факту на страву для гурманів.

І він регулярно клав на стіл «головному» чергову порцію текстів. Усе було чудово. У кишені шелестіли гроші – не дуже великі, але достатні для цілком скромних запитів Віктора. Єдине, що йому вряди-годи допікало, – це брак слави, нехай навіть анонімної. Занадто життєспроможними були герої його жанру. З-понад сотні описаних «до кінця» ДВП, ніхто не тільки не вмирав, але навіть і не хворів. Але ці міркування не псували Вікторові робочого ритму. Він працює гортов газети, випишував прізвища, занурювався у біографії цих людей. Вітчизна має знати своїх героїв – торочив він собі.

Був листопадовий вечір. За вікном падав дощ. Пінгвін Мишко знову приймав холодну ванну. А Віктор саме міркував про живучість своїх героїв. І раптом задзвонив телефон.

– Я від Ігоря Львовича, – сказав хрипкий чоловічий голос. – Треба б поговорити, є одна справа.

Почувши ім'я рідного редактора, Віктор охоче погодився на зустріч. За півгодини він зустрічав удома гостя – чоловіка років сорока п'ятьох, підтягнутого, вбраного зі смаком. Гість прийшов з пляшкою віскі, й вони відразу сіли до кухонного столу.

– Мишко! – відрекомендувався гість, а Віктор усміхнувся і відразу зник.

– Пробачте, так зветь мого пінгвіна, – сказав він.

– У мене є давній друг, дуже хворий... – почав гість. – Ми однолітки і дружимо з дитинства. Зветь його Сергій Чекалін. Я хочу замовити вам його некролог... Візьметесь?

– Звичайно, – відповів Віктор. – Але мені потрібні факти з його життя, бажано щось особисте.

– Нема проблем, – сказав Мишко. – Я знаю про нього все чисто. Можу розповісти...

– Будь ласка.

– Він – син слюсаря і виховательки дитсадка. Змалку мріяв про мотоцикл і після закінчення школи нарешті купив собі «Мінськ», але для цього йому довелося трохи позлодіювати... Зараз він дуже соромиться свого минулого. Щоправда, його теперішнє не краще. Ми з ним колеги, займаємося відкриттям і закриттям трастів, тільки в мене це виходить, а в нього – ні. Нещодавно від нього пішла дружина і він залишився сам. У нього навіть коханки ніколи не було.

– Як звали дружину?

– Олена... Загалом, справи в нього кепські, плюс здоров'я...

– А що зі здоров'ям?

– Підозра на рак шлунку і вічний простатит.

– Ну, а що для нього головне у житті? – запитав Віктор.

– Головне? Срібlistий «лінкольн», якого в нього ніколи не буде...

Розмову вони запивали віскі, і через цей коктейль зі слів і спиртного при столі поруч з ними ніби сидів третій, Сергій Чекалін, покинутий дружиною невдаха, слабкий та наодинці зі своєю нездійсненою мрією – срібlistим «лінкольном».

– Коли заїхати? – запитав наприкінці Мишко.

– Можна завтра.

Коли Мишко вийшов, Віктор почув з вулиці звук заведеної машини. Визирнув і побачив, як від його парадного від'їжджає той самий «лінкольн» срібного кольору – довгий і поважний.

Віктор нагодував пінгвіна Мишка свіжомороженою камбалою, налив йому холодної води у ванну і повернувся до кухні, де заходився писати свіжозамовлений некролог. Віконце між ванною і кухнею дозволяло чути плескіт води, і він усміхався, готуючи чернетку «хрестика» і думаючи про пінгвіна, що так любить чисту холодну воду.

7

Осінь – найкращий час для написання некрологів. Час зав'ядання, журби, пошуків минулого. Зима гарна для життя – вона радісна сама по собі: бадьорлива приморозь, яскріє на сонці сніг. Але до зими залишалось ще кілька тижнів і за цей час можна було чимало напрацювати на майбутній рік. Праці нині не бракувало.

За вікном знову падав дощ, коли до нього зайшов Мишко-непінгвін. Прочитавши замовлений некролог, він залишився дуже задоволений. Дістав гаманець і запитав: «Скільки?»

Хазяїн квартири стенов плечима – досі йому сплачували за місяць.

– Слухай-но, – сказав Мишко. – Гарна робота має добре оплачуватися.

З цим твердженням важко було не погодитися, і Віктор кивнув.

Мишко замислився.

– Принаймні ти маєш одержувати удвічі більше за найдорожчу повію... П'ятсот баксів вистачить?

Відлік гонорару від максимальної ставки повіі Вікторові не сподобався, але сума припала до душі. Він знову кивнув і одержав від Мишка п'ять сто доларівок.

– Якщо ти не проти, я тобі ще клієнтів підшукаю! – запропонував Мишко.

Віктор був не проти.

Мишко-непінгвін пішов. На вулиці тривав сірий дощовий ранок. Відчинилися двері й на порозі зупинився пінгвін. Постоявши мить, він підійшов до хазяїна, притиснувся тілом до колін і так завмер. Віктор попестив любого звіра.

8

Вночі крізь німічний сон Віктор чув, як бродив по квартирі пінгвін, потерпаючи від неспанья. Чапав, залишаючи усі двері відкритими. Іноді здавалося, ніби пінгвін зупиняється і тяжко зітхає, немов дід, що стомився від життя і від себе.

Уранці подзвонив Ігор Львович і попросив приїхати до редакції.

За філіжанкою кави вони обговорили з ним стан справ із картотекою «хрестиків». Загалом головний був задоволений.

– Єдиний наш недогляд, – казав він, – це те, що всі наші майбутні небіжчики – жителі Києва. Звичайно, столиця як пилосмок втягує всіх більш-менш помітних людей, але й в інших містах живуть свої знаменитості.

Віктор слухав уважно, час від часу киваючи.

– У нас скрізь є свої кореспонденти, – вів далі головний, – вони вже збирають потрібну інформацію. Треба буде тільки з'їздити і забрати в них усе, що вони зберуть. Пошта – річ ненадійна, навіть факсу не можна цілком довіряти такі справи. До речі, я хотів би вас попрохати взяти у цьому участь...

– У чому? – запитав Віктор.

– Треба з'їздити до кількох міст по усі ці матеріали... Спочатку до Харкова, потім до Одеси, якщо ви не проти. За рахунок редакції, звісно...

Віктор погодився.

На вулиці знову сів дощик. Дорогою додому Віктор зайшов до кав'ярні, замовив п'ятдесят грамів коньяку і подвійну каву. Хотілося зігрітись.

У кав'ярні було тихо й відлюдно. Гарна атмосфера, щоб помріяти або ж навпаки – для спогадів про минуле.

Віктор пригубив коньяк. Знайомий запах залоскотав ніздрі. «Справжній!» – зрадив він.

Приємна пауза у кав'ярні – ця зупинка між минулим і майбутнім з чаркою коньяку і філіжанкою кави – настроювала на романтичний тон. Він не почувався самотнім або нещасливим. Він був повноцінним відвідувачем, що задовольняє свою невеличку потребу у внутрішньому теплі. П'ятдесят грам справжнього коньяку – і от тепло вже посувається у двох протилежних напрямках – нагору, у голову, і вниз – у ноги. Думки уповільнюють свій плін.

Раніше Віктор мріяв стати письменником-романістом. Але навіть до повісті він так і не добрався. Хоча десь у теках лежить кілька незавершених рукописів. Та це їхня доля – так і залишитися незавершеними. Йому просто не щастило з музами. Вони чомусь не затримувалися в його двокімнатній квартирі достатньо довго, щоб він міг довести хоча б одну повість до кінця. У цьому й причина його жанрових невдач. Музи були напрочуд непостійні з ним. Або ж він сам винний, що обирав собі таких ненадійних муз. Аж ось, узагалі залишившись наодинці з пінгвіном, він однаково займався коротким жанром, за який, щоправда, тепер непогано платили.

Грунтовно зігрівшись, він покинув кав'ярню. На вулиці тривав дощик. День був сірий і сірий.

Перед тим, як повернутися додому, Віктор купив у магазині кілограм мороженого лосося – для Мишка.

Перед поїздкою до Харкова Віктор мав розв'язати одну проблему: з ким залишити пінгвіна Мишка. Напевно, пінгвін спокійно пережив би триденну самотність, але Віктор хвилювався. Він перебрав у пам'яті всіх знайомих (друзів у нього, на жаль, не було), але то все люди далекі й звертатися до них Вікторові не хотілося. Він почухав потилицю, підійшов до вікна.

На вулиці сіяв дощик. Біля парадного якийсь міліціонер розмовляв з бабусею-сусідкою.

Віктор пригадав старий анекдот про пінгвіна та міліціонера й усміхнувся. Підійшов до тумбочки, на якій стояв телефон. Взяв записник, відшукав телефон дільничного.

– Молодший лейтенант Фішбейн слухає, – відповів чіткий чоловічий голос на іншому кінці телефонної лінії.

– Пробачте, – запинаючись, підшукуючи слова, заговорив Віктор. – У мене до вас прохання... Я живу на вашій дільниці...

– Щось сталося? – перебив його дільничний.

– Ні. Будь ласка, не подумайте, що я жартую... Річ у тім, що я іду у відрядження на гри дні й мені нема з ким лишити пінгвіна...

– Ви знаєте, – дільничний говорив спокійним твердим голосом, – на жаль, мені ніде тримати вашого пінгвіна, я живу разом з мамою в готельці...

– Ви неправильно зрозуміли, – захвилювався Віктор. – Я хотів вас попросити тільки прийти зо два рази до мене й дати йому поїсти... Я вам лишу ключі...

– Це можна. Назвіть вашу адресу й ім'я, я до вас зайду. Біля третьої ви будете вдома?

– Так, буду.

Віктор сів у крісло.

Трохи понад рік тому тут, поруч із ним, на широкому підлокітнику фотеля зазвичай сиділа Оля, мініатюрна блондинка з кирпатим симпатичним носиком і вічно осудливим поглядом. Іноді вона клала голову йому на плече і немов засинала, поринала у мрії, де, можливо, йому місця не було. Йому дозволялося бути присутнім тільки в реальності. Але й у реальності він рідко почував себе потрібним їй. Вона була мовчазна і замислена. Що змінилося, відколи вона пішла, так і не пояснивши йому свій відхід? Тепер поруч стояв пінгвін Мишко. Мовчазний, але чи замислений? Що таке замисленість? Може, це лише слово для опису погляду?

Віктор нахилився і відшукав поглядом вічки пінгвіна. Уважно розглядаючи їх, він шукав у них ознаки замисленості, але бачив лише смуток.

Дільничний прийшов за чверть третя. Роззувся і пройшов до кімнати. Його зовнішність не відповідала його прізвищу: плечастий, ясноволосий і блакитноокий парубок, майже на голову вищий за Віктора, напевно, більше до місця в збірній з волейболу, ніж у міліції, а проте саме він був дільничним.

– Ну, де ваш звір? – запитав він Віктора.

– Мишко! – покликав Віктор і пінгвін вибрався зі свого закутка – з-за темно-зеленої канапи.

Підійшовши до Віктора, пінгвін з цікавістю подивився на міліціонера.

– Ну, ось Мишко, – сказав йому Віктор. Потім повернувся до дільничного.

– Пробачте, як вас звуть?

– Сергій.

Віктор затримав на дільничному погляд.

– Дивно, – сказав він. – Ви зовсім не схожі на єврея...

– А я не єврей, – усміхнувся дільничний. – Мое справжнє прізвище Степаненко...

Віктор стелав плечима і повернувся поглядом до пінгвіна.

– Мишко, – сказав він йому. – Цю людину звать Сергій, і він тебе годуватиме, доки я у від'їзді.

Потім Віктор показав Сергієві, де що лежить і дав йому запасні ключі від квартири.

– Не турбуйтеся, – сказав, ідучи, дільничний. – Усе буде гаразд!

10

У Харкові стояли холоди. Віктор, зійшовши з потягу, відразу ж зрозумів, що гуляти по місту йому, швидше за все, не випаде – занадто легко він був одягнений. Улаштувавшись у готелі «Харків», він подзвонив кореспондентові «Столичної», відрекомендувався.

Вони домовилися про зустріч у кав'ярні під Оперним театром.

Наблизвся вечір – час зустрічі, – і Віктор усе-таки пішов по Сумській до Оперового, пив його. Він замружився, протер руками очі, знову відкрив їх і побачив хлопця, котрий ішов коридором геть; у руці він тримав фотоапарат.

Віктор ще раз озирнувся, намагаючись зрозуміти: кого щойно фотографували. Але, крім нього і двох азербайджанців, у цій частині кав'ярні нікого не було.

– Виходить, це кавказців... – подумав він і знову ковтнув розведеного апельсинового соку.

А час минав. У високій склянці залишалося не більше ковтка. Віктор уже позирав на невідкриту банку пива, думаючи взяти ще одну і відкрити.

До столика підійшла дівчина в джинсах і шкірянці. На голові, показуючи бездоганну форму черепа, була туго зав'язана рокерська хустка з вузлом на

потилиці. З-під вузла стовбичив хвостик каштанового волосся.

Вона присіла поруч і уп'ялася нафарбованими очками на Віктора.

– Ти не на мене чекаєш? – запитала і всміхнулася.

Віктор стрепенувся, напружився, зніяковів.

«Ні, – гарячково думав він. – Адже кореспондент – чоловік... Хоча, може, він надіслав її замість себе...»

Віктор побіжно озирнув дівчину, поглядом шукаючи торбинку або портфель, у якому вона могла б принести потрібні Вікторові папери, але при ній була лише маленька сумочка, в якій не помістилася б навіть пляшка пива.

– То що, любенький? Чи часу немає? – знову нагадала вона про себе, і Віктор відразу збагнув, що він чекає не її.

– Спасибі, – сказав він. – Ви помилилися.

– Я взагалі рідко помиляюсь, – мовила вона солодко, підводячись з-за столика. – Але буває...

Віктор залишився сам за столом, полегшено зітхнув і знову подивився на невідкриту банку пива. Потім на годинник. За чверть сьома. Час уже йому з'явитися.

Але власкор так і не з'явився. Опів на восьму Віктор спустошив банку пива і пішов.

Поїв уже в готелі, у ресторані. Потім піднявся в номер і знову подзвонив власкору, але довгі гудки не вгавали, поки Віктор не поклав рурку на місце.

Очі злипалися. Тепло готельного номера розслаблювало і присипляло. Вирішивши вранці передзвонити власкору, Віктор поклався на ліжку й відразу заснув.

У Києві знову мжичив дощ. Дільничний Сергій Фішбейн-Степаненко зайшов до квартири Віктора. Роззувся. У в'язаних зелених шкарпетках пройшов на кухню, витяг з морозильника рибину лосося, переламав її об коліно і половину поклав у полумисок, що стояв на низенькому дитячому ослінчику.

– Мишко! – гукнув він і прислухався...

Не дочекавшись на відповідь, він пройшов у першу кімнату, потім у відпочивальню. Там, за канапою, він і побачив, що оспалий чи зажурений Мишко стоїть проти стіни.

– Ходімо, ходімо їсти! – ласкаво покликав його дільничний.

Мишко подивився міліціонерові в очі.

– Нумо, ходім! – попросив дільничний. – Незабаром твій хазяїн повернеться! Ти сумуєш, ге? Ходімо!

Пінгвін неквапно поплівся в кухню, а Сергій, обережно ступаючи, пішов слідком. Провів його до полумиска на кухні, простежив за початком трапези, після чого з чистою совістю повернувся в коридор, взувся, одягся і вийшов під київську мжичку.

– Добре, якби день минув без викликів! – подумав він, поглядаючи на похмуре низьке небо.

Уранці Віктора збудила безладна стрілянина, що долинала з вулиці. Позіхаючи, він підвівся, подивився на годинник: восьма ранку. Підійшов до вікна – внизу

стояв міліцейський джип і швидка допомога.

Підвівши погляд, Віктор зауважив синяву неба і блідо-жовте сонце, що показало свої перші промені з-за сірих сталінських будинків. Мала бути гарна погода.

Віктор сів до столика, на якому стояв телефон, набрав номер власкора.

– Слухаю? – пролунав жіночий голос. – Кого вам?

– Миколу Олександровича можна? – запитав Віктор.

– А хто дзвонить? – запитав жіночий голос.

– Це з газети... зі «Столичної»... – відповів Віктор, відчуваючи напругу в жіночому голосі.

– Як вас звать? – запитав голос.

Щось тут було не так, і Віктор, відчувши дрож у руці, опустив рурку на місце.

– Кави! – підказав він сам собі. – Треба напитися кави.

Одягнувшись і хлюпнувши собі в обличчя дві пригорщі холодної води, він спустився до готельного бару. Підійшов до стійки, замовив подвійну половинку кави.

– Сідайте, я вам принесу, – сказав бармен.

Віктор вибрав місце у кутку бару, сів на м'який і широкий велюровий пуфик перед столиком зі скляною стільницею. Рука потяглася до важкої попільниці, теж із литого скла. Він задумливо покрутив її.

У барі було тихо.

Підійшов бармен, поставив на столик філіжаночку з кавою.

– Ще щось? – запитав він.

– Ні. Спасибі. – Віктор кивнув, потім підвів голову і пильно подивився на бармена. – Скажіть, будь ласка, а що це за стрілянина була уранці?

Бармен стенув плечима.

– Начебто валютну вбили... Очевидно, когось скривдила.

Кава трохи гірчила, але її добродійний вплив Віктор відчув майже відразу. Зникло відчуття дрижів в пальцях і сповільнилися якісь нервові струми в голові. До Віктора повернувся спокій. Він зібрався з думками.

– Нічого страшного не сталося, – почув він власну думку, що звучала настільки впевнено, що не вірити їй було неможливо. – Це просто життя. Звичайне життя. Треба просто подзвонити головному й спитати, що робити.

Віктор допив каву, розрахувався, а тоді піднявся у свій номер і потелефонував до Києва.

– У вас зворотний квиток на сьогодні, – спокійно сказав Ігор Львович. – Ото й повертайтеся. Продовжите займатися Києвом, а з провінцією доки почекаємо...

Вже зайнявши своє місце в купе, Віктор розгорнув куплений на вокзалі свіжий номер «Вечірнього Харкова». Переглядаючи його, він наштотхнувся на розділ кримінальної хроніки, у якому дрібним кеглем перераховувалися свіжі злочини. Під рубрикою «Убивства» Віктор прочитав: «Учора біля п'ятої години вечора у своїй квартирі невідомі застрелили власного кореспондента «Столичних вістей» Миколу Агнівцева».

Вікторові стало моторошно. Він опустил розкрити газету на коліна. Поїзд зненацька смикнувся і газета впала на підлогу.

Підіймаючись уранці до себе, Віктор зіштовхнувся з дільничним міліціонером.

– Доброго ранку! – зрадів Сергій Фішбейн-Степаненко. – Щось ви блідий...

– Як Мишко? – запитав Віктор зацькованим голосом.

– Усе в порядку! – усміхнувся дільничний. – Звичайно, нудьгував без хазяїна. Там у вас у морозильнику риба закінчується...

– Красно дякую! – Віктор спробував удрячно всміхнутися, але усмішка вийшла хвороблива і кисла. – Я ваш боржник! Може, якимсь вип'ємо по чарці?

– Спасибі. Не відмовлюся, – міліціонер кивнув. – Дзвоніть, адже телефон знаєте! І якщо треба буде ще раз доглянути за вашим плеканцем – не соромтеся! Я люблю тварин. Справжніх, звичайно, а не тих, з якими випадає мати справу по службі...

Мишко зрадів хазяїну. Він уже стояв у коридорі, коли Віктор зайшов і увімкнув світло.

– Привіт, любий! – Віктор опустився навпочіпки і зазирнув пінгвінові в очі.

Йому здалося, що Мишко всміхнувся.

В очах пінгвіна дійсно блиснули радісні іскорки і він незграбно ступив уперед, до свого хазяїна.

– Хоч хтось чекає на мене в цьому світі! – подумав Віктор.

Він підвівся на ноги, роздягся і пройшов у кімнату. Пінгвін почапав слідком.

Уранці Вікторові боліла голова. Він лежав у ліжку і не мав жодного бажання підводитися.

Будики показували пів на десяту.

Повертаючися з боку на бік з розплющеними очима, Віктор зауважив пінгвіна, що стояв в узголів'ї.

– О Господи! – видихнув Віктор, ставлячи ноги на підлогу. – Я ж його не годував від учора!

І, не звертаючи уваги на хворобливий шум у голові і стугоніння у скронях, він умився і пішов одягатися.

Морозне повітря вулиці трохи підбадьорило Віктора. Схоже, що зима ступала у його сліди від самого Харкова.

– Треба потелефонувати головному... – думав дорогою Віктор. – Скажу, що занедужав... І газети купити треба, може, все-таки попрацюю трохи...

У рибному відділі гастроному купив два кіла мороженої камбали. Потім, повагавшись, купив ще кілограм живої риби.

Удома набрав у ванну холодної води, пустив туди три срібlistих коропи, потім покликав Мишка.

Мишко, подивившись на плаваючих у ванній риб, відвернувся і потьопав назад до кімнати.

Віктор знизав плечима, не розуміючи свого плеканця.

У двері подзвонили.

Віктор, побачивши у вічку Мишка-непінгвіна, відчинив йому.

– Привіт! – сказав Мишко, заходячи. – Є двійко замовлень. Ти як?

Віктор кивнув.

Вони пройшли на кухню. Відразу туди причапав пінгвін.

- А, теско! - усміхнувся гість. - Привіт!

Потім подивився на Віктора.

- А ти чого такий похмурий? - запитав він. - Зслаб, чи що?

- Так, - Віктор кивнув. - Та й узагалі якось непереливки...

Йому чомусь кортіло скаржитися, і хоча щось усередині протестувало проти такої поведінки, але стриматися не міг.

- Пишу-пишу, а ніхто не бачить моєї праці... - говорив він і голос його був не сльозливий, а скоріше сердитий, що не потребує співчуття. - Вже понад двісті сторінок... І усе дарма...

- Ну чому дарма? - зупинив його Мишко-непінгвін. - Ти просто пишеш до шухляди, як писало багато письменників за радянських часів. Але з тією відмінністю, що твої твори однаково рано чи пізно надрукують... Гарантую.

Віктор кивнув, розуміючи, що гість має рацію, проте однаково напад невдоволення тривав і не давав йому не тільки всміхнутися, але й заспокоїтися.

- Ну, а про кого ти найкраще написав, як ти гадаєш? - приязно запитав Мишко-непінгвін.

- Про Якорницького, - подумавши, відповів Віктор і пригадав довге застільне інтерв'ю за пляшкою фінської горілки.

- Це котрий письменник і депутат? - перепитав Мишко.

- Авжеж.

- Гаразд, - сказав він. - Я тут тобі щось цікаве приніс. Почитай.

Віктор узяв кілька аркушів, переглянув їх. Незнайомі прізвища, рядки біографій, дати. Вникати зараз у ці тексти Вікторові не хотілося. Він просто кивнув і відклав аркуші убік.

– Подзвони мені, коли буде готове, – попросив Мишко-непінгвін, даючи Вікторові візитівку.

15

За вікном падав перший сніг.

Віктор пив каву і читав папери, принесені Мишком-непінгвіном зо два дні тому. Це були біографічні досье на замначальника податкової служби і на хазяйку ресторану «Карпати». Біографії цієї пароньки були достатньо строкаті, щоб стати помітними «хрестиками». З такими персонажами можна було спокійно писати пригодницький роман, думав Віктор, чудові негативні герої! Але для написання роману був потрібний цілком вільний час, якого у Віктора не було. Щоправда, у нього тепер були гроші, пінгвін Мишко і три сріблястих коропа, що плавали у ванні. Але чи можна було усе це вважати компенсацією за ненаписаний роман?

Згадавши про коропів, Віктор узяв шматок булки і пішов у ванну годувати живу рибу.

Накришив булки, аж тут почув поруч чийсь подих. Повернувся і побачив Мишка. Мишко журливо дивився на плаваючих у ванні риб.

– Ти, либонь, прісноводних не любиш? – запитав пінгвіна Віктор і сам за нього відповів. – Звичайно, ми ж антарктичні, океанські, у власному соку...

Повернувшись до кімнати, Віктор подзвонив дільничному і запросив його на рибну вечерю.

За вікном усе ще падав сніг.

Віктор поставив на кухонний стіл друкарську машинку і заходився слово по слові «малювати» живі образи майбутніх небіжчиків.

Робота посувалася поволі, але впевнено. Кожне слово лягало на своє місце і ставало непорушним, як фундамент єгипетської піраміди.

«Не від гарного життя покійний погодився на вбивство свого молодшого брата, до рук якого випадково потрапив список акціонерів ще не приватизованого заводу пральних машин. Але пам'ятник, поставлений покійним на згадку про брата, став дійсною оздобою цвинтаря. Часто життя змушує вбивати, а смерть близької людини змушує жити далі, жити попри все... Усе взаємозалежить. Усе в цьому світі об'єднано кровоносними судинами. Життя усіх – це одне ціле і тому смерть однієї малої частини цілого однаково лишає позаду життя, бо кількість живих частин цілого завжди перевищує кількість померлих частин...»

Дільничний Фішбейн-Степаненко прийшов на вечерю в джинсах і чорному светрі, зодягненому поверх фланелевої смугастої сорочки. Він прийшов з пляшкою коньяку і кульком мороженої тріски для пінгвіна.

Вечеря ще не була готова, і вони разом з Віктором досмажували коропів, що звільнили нарешті ванну. Тим часом у ванні, у свіжій холодній воді хлюпався пінгвін. Віктор і Сергій слухали крізь шипіння риби, що смажиться на сковорідці, плескіт води у ванні й обидва усміхалися.

Нарешті їжа була готова.

Випивши по чарці коньяку, хазяїн і гість узялися за рибу.

– Коцава! – сказав, немов вибачаючись від імені цієї риби, Віктор.

– Пусте, – кивнув дільничний. – За усе слід платити... Во-на, риба, чим коцавіша, тим смачніша. Пригадую, я м'ясо кита куштував – адже теж риба! Ніяких кісток і ніякого смаку...

Вони запивали рибу коньяком, поглядали на сніг, що летів у ледь підсвічену чужими вікнами темряву. Щось було у цій вечері новорічне.

– А ти чого сам живеш? – запитав після брудершафту Сергій.

Віктор знизав плечима.

– Так сталося, – відповів він. – Не щастить мені з жінками. Все якісь нецюсвітні трапляються. Тихі, непомітні. Поживуть і зникають... Набридло. От пінгвіна узяв, і якось відразу відлягло. Але він чомусь сумний увесь час... Може, було б краще взяти собаку... Вони все-таки емоційніші, гавкотом зустрічають, облизують, хвостом махають...

– Отакої! – махнув рукою Сергій. – Собак треба двічі на день на вулицю виводити, запах від них на всю квартиру... Пінгвін краще. А ти сам що робиш?

– Письменник, – відповів Віктор.

– Дитячий?

– Чому дитячий? – здивувався хазяїн. – Ні. Я для газети пишу.

– А... – кивнув Сергій. – Я газети не люблю. Від них завжди настрої псується.

– Я теж не люблю, – сказав Віктор. – А до речі, відки у тебе таке прізвище? Фішбейн...

Сергій тяжко зітхнув.

– Розумієш, – сказав він. – Нудно було дуже, а в мене тітка в паспортному столі працювала. От якось і вирішив стати євреєм та поїхати до дідька. Євреєм став, просто написав заяву про втрату паспорта – так тітка навчила, – а вона потім мені новий з новим прізвищем виписала. А потім подивився, як емігранти за кордоном живуть. Не позаздриш. От і вирішив залишитися, а щоб зброю мати – у дільничні пішов. Власне, робота безпечна: побутові скандали і всілякі дурні скарги розглядаю. Звичайно, не те, про що мріяв.

– А про що ти мріяв?

Раптом двері на кухню відчинилися й на порозі став увесь мокрий пінгвін Мишко. З нього й далі текла вода. Постоявши на порозі, він пройшов повз стіл до свого полумиска, потім питально подивився на хазяїна. Полумисок був порожній.

Віктор поліз у морозильник, відламав від замерзлого шару камбали три рибини, порізав їх на шматочки і поклав у полумисок.

Мишко опустив на мерзлу рибу голову і так застиг.

– Поглянь! – з цікавістю сказав Сергій. – Розморожує, їй-їй розморожує!..

Віктор, повернувшись на своє місце, теж подивився на пінгвіна.

– Годі, – відвернувся Сергій, узяв чарку. – Усі ми гідні кращої риби, але їмо ту, що є... За дружбу!

Цокнулися й випили. Вікторові відлягло. Минуле невдоволення собою й іншими забулося, і «хрестики» забулися. Наче й не працював він ніде, а просто жив і придумував роман, що колись його запише. Він дивився на Сергія і йому кортіло всміхатися. Дружба? Це те, либонь, чого в нього ніколи не було. Також, як і костюма-трійки та справжньої пристрасті. Життя було бліде і недолуге, воно не приносило з собою радості. Навіть пінгвін Мишко, і той був якийсь засмучений, немов і він пізнав лише блідість життя, без фарб і емоцій, без радісних сплесків душі, без захвату.

– Слухай-но, – запропонував раптом Сергій. – Давай ще по одній та підемо прогуляємося. Втрюх!

На вулиці було тихо і пізно. Усі діти вже спали. Вуличні ліхтарі загасли, і пороша освітлювалася лише випадковими вогнями, випадковими освітленими вікнами.

Віктор, Сергій і Мишко неквапно йшли від будинку до пустиря, на якому стояли три голубники. Хрумтів сніг під ногами. Морозне повітря колело щоки.

– О, диви! – зробивши кілька швидких кроків уперед, мовив Сергій, зупинившись біля людини, що лежала під голубником на снігу, у синьому потертому пальті. – Твій сусіда! Полікарпов. Квартира тринадцять. Треба відтягти його до

найближчого парадного і притулити до батареї, бо замерзне!

Разом вони взялися за комір синього пальта і потягли п'яного Полікарпова по снігу до найближчої п'ятиповерхівки. За ними незграбно йшов пінгвін Мишко.

Коли Віктор і Сергій вийшли з парадного, вони побачили Мишка, що стояв ніс до носа з великим двірняком. Вони ніби принюхувалися одне до одного. Побачивши людей, які вийшли з парадного, собака утік геть.

16

Уранці Віктора збудив телефонний дзвінок.

– Слухаю! – хрипким спросоння голосом сказав він у рурку.

– Вікторе Олексійовичу! – пролунав знайомий голос. – Поздоровляю з зачином! Я вас не розбуркав?

– Однаково час підводиться! – проговорив Віктор, пізнаючи голос головного. – А що сталося?

– Перша публікація! До речі, як самопочуття?

– Вже краще, – відказав Віктор.

– Тоді приїздіть до редакції! Обговоримо ваші успіхи.

Умившись, Віктор поснідав, випив чаю. Провідав свого плеканця – той ще, стоячи, спав в улюбленому закутні за темно-зеленою канапою.

Повернувшись на кухню, Віктор поклав до мишкового полумиска морожену рибину тріски. Одягся і вийшов.

На вулиці лежав сніг-обновець. Сизе небо висіло низько, майже над дахами п'ятиповерхівок. Було спокійно і не дуже зимно.

Перед тим, як сісти до автобуса, Віктор купив свіже число «Столичних вістей». Розгорнув вже в автобусі, умостившись на м'яке сидіння. Перебігши очима заголовки, він, нарешті, надібав вертикальний прямокутник тексту, обведений грубою чорною рамкою. «Не стало письменника і депутата Олександра Якорницького. Спорожніло шкіряне крісло в третьому ряду парламентської зали. Це місце незабаром займе інша людина, але в серцях багатьох, що знали Олександра Якорницького, оселиться відчуття пустки, відчуття глибокої втрати...»

- Ну от, - подумав Віктор, - перша публікація...

Він не дуже радів, хоча відкись із глибини прокльовувалося давно забуте відчуття - відчуття самозадоволення. Він дочитав текст до кінця: усі слова були на своїх місцях, жодних слідів редакторських ножиць.

Погляд затримався на підписі, на цьому майже фразеологічному псевдонімі, що міг сховати за своїми двома словами будь-яку кількість людей - Група Товаришів. Цікаво, що саме так - обидва слова з великої букви - написав Віктор в оригіналі. І навіть це редактор не змінив. Дійсно, його трактували як шановного письменника, а не як газетяра.

Віктор поклав газету на коліна і подивився у вікно, на місто, що їхало назустріч автобусу.

- Дивись-но, пташка! - показала пальцем угору мати, яка сиділа попереду своєї дитини. Віктор відрухово простежив за напрямком її пальця і побачив горобця, що кидався під стелею автобуса.

Редактор зустрів Віктора так радо, ніби рік не бачив. Кава, коньяк і сто доларів у довгому елегантному конверті - справжня атрибутика свята.

– Ну от, – сказав Ігор Львович, піднімаючи чарку з коньяком. – Початок є. Будемо сподіватися, що інші «хрестики» теж не забаряться.

– А як він помер? – запитав Віктор.

– Випав з вікна шостого поверху. Начебто, мив скло, тільки чомусь не у себе вдома. До того ж – уночі.

Вони цокнулись і випили.

– Знаеш, – продовжував свої одвертя головний. – Мені вже дзвонили кілька колег з інших газет. Заздрять, паскудники! Кажуть, я винайшов новий жанр! – Головний самовдоволено посміхнувся. – Це, звичайно, твоя заслуга! Але ти в нас засекречений, тому все гарне і погане я братиму на себе! Добре?

Віктор кивнув, але подумки засмутився, бо не можна було з'явитися у світлі прожекторів нехай хоч і журналістської, але все-таки слави. Очевидно, головний зауважив щось у погляді Віктора.

– Не хвилюйся, колись усі дізнаються справжнє ім'я автора, якщо ти захочеш... А поки для тебе ж краще бути нікому невідомою «Групою Товаришів». За кілька днів ти зрозумієш чому. До речі, не забувай, що треба використовувати всі підкреслені факти з тих досье, що ти береш у Федора. Я ж не обрізаю твої філософські міркування, котрі, щиро кажучи, ніякого відношення до небіжчиків не мають...

Віктор кивнув. Пригубив каву і гіркуватий смак нагадав раптом про готельний бар у Харкові. Згадався ранок, коли безладна стрілянина зарано його розбудила.

– Ігоре, – мовив Віктор, – а що тоді сталося в Харкові?

Головний налив у чарки коньяку, зітхнув, підвів на Віктора загальмований, немов зупинений погляд.

– «І боец молодой вдруг понік головой, – тихо заспівав він. – Комсомольськое сердце пробіто...» Газета зазнала втрат... Це вже сьомий з наших. Незабаром можна буде зал слави відкривати... Але тобі це ні до чого! Менше знаєш – довше

живеш!.. – проговорив головний, потім подивився в очі Вікторові і вже зовсім іншим, якимось утомленим голосом додав. – І це тебе вже не стосується. Ти знаєш більше за інших... Гарзд...

Віктор уже пошкодував про свою цікавість: вся атмосфера маленького свята «тет-а-тет» випарувалася.

18

Листопад під кінець переметнувся від глибокої осені до такої ж зими. Діти гралися в сніжки. Колюче морозне повітря залазило за комір. Машини по дорогах їздили повільно, немов боялися одна одну, і самі дороги стали набагато вужчі. Усе під впливом холоду зменшувалося, вкорочувалося, зіщулювалося. І лише кучугури снігу на узбіччі росли завдяки працьовитості і широким лопатам двірників.

Віктор, поставивши крапку в другому з замовлених Мишком-непінгвіном «хрестиків», глянув у вікно. Не було ніякого бажання, та й потреби виходити сьогодні на вулицю.

Аби порушити тишу квартири, Віктор умикнув радіоточку, що стояла на холодильнику.

Безтурботний шум парламенту з шипінням вирвався з динаміка. Віктор прикрутив гучність. Поставив на вогонь чайник. Подивився на годинник: провечір, пів на шосту. Для закінчення дня зарано, подумав Віктор.

Пішов у кімнату і подзвонив Мишку-непінгвіну.

– Усе готове! – доповів він йому. – Можеш приїздити.

Мишко приїхав не сам. З ним до квартири ввійшла маленька дівчинка з круглими допитливими вічками.

– Моя дочка, – сказав Мишко. – Не було на кого вдома лишити... Скажи дядьку Віті, як тебе звать! – він нахилився до неї, почав розстібати гудзики маленької рудої шубки.

– Соня, мені вже чотири роки, – проговорила дівчинка, дивлячися знизу вгору на Віктора. – А правда, що у вас пінгвін живе?

– Ну от, не встигла зайти, а вже... – Мишко зняв з неї шубку, допоміг їй стягнути з ніг чобітки. – Ну, ходімо!

Вони зайшли до великої кімнати.

– А де пінгвін? – знову запитала вона, озираючись довкола.

– Зараз, – сказав Віктор. – Зараз я його знайду!

Спочатку він пішов на кухню. Приніс Мишкові обидва свіжонаписаних «хрестики». Потім попрямував у спальню.

– Мишко! – гукнув він, зазираючи за темно-зелену канапу.

Мишко стояв на своїй підстилці, на складеній утрое старій верблюдячій ковдрі, уп'явшись у стіну.

– Ти чого? – запитав, похилившись, Віктор.

Пінгвін стояв з розплющеними очима.

– Занедужав, чи що? – подумав Віктор.

– Що з ним? – запитала Соня, нечутно підійшовши до канапи.

– Мишко, у нас гості!

Соня підійшла до пінгвіна і попестила його.

- Ти занедужав? – запитала вона.

Пінгвін смикнувся, повернув голову, подивився на дівчинку.

- Тату! – гукнула Соня. – Він повернувся!

Залишивши Соню з пінгвіном, Віктор повернувся до великої кімнати. Мишко, сидячи у фотелі, дочитував другий некролог. З виразу його обличчя Віктор зрозумів, що текст замовнику сподобався.

- Чудово! – сказав Мишко-непінгвін. – Зворушливо пишеш! Видно, що люди паскудні, а однаково їх шкода, коли читаєш... Ну що, чайком почастуєш?

Вони перейшли до кухні, де сіли до столу і, поки грівся чайник, балакали про погоду та інші неважливі речі. Коли ж чай запарили й розлили по філіжанках, Мишко-непінгвін простягнув Вікторові конверт.

- Гонорар, – сказав він. – Незабаром ще замовлення буде. Стривай, пам'ятаєш, ти про Сергійка Чекаліна писав?

Віктор кивнув.

- Видужав поки... Я йому факсом твій твір кинув... Йому, ніби, сподобалося... У кожному разі він був вражений!

- Тату, тату, – долинув з кімнати голос дівчинки, – він їсти хоче!

- Хіба він у тебе говорить? – посміхнувся, дивлячись на Віктора, Мишко-непінгвін.

Віктор дістав з морозильника рибину тріски, поклав у полумисок.

- Соню, скажи йому, що їсти подано! – жартома гукнув Віктор.

- Чуєш? – неголосно питала в кімнаті дівчинка. – Тебе їсти звуть!

Пінгвін перший зайшов у кухню, за ним слідком – Соня. Вона провела його до полумиска і з цікавістю спостерігала, як Мишко-пінгвін їв.

– А чому він сам? – запитала раптом Соня, підвівши голову.

– Не знаю, – відповів Віктор. – Та він не сам: ми з ним удвох тут живемо...

– І ми удвох з татком живемо... – сказала Соня.

– Базіка! – видихнув Мишко-непінгвін. Ковтнув чаю. Знову подивився на дочку. – Збирайся, час додому!

Похнюпивши голову, Соня вийшла з кухні.

– Треба буде їй щеня або кішку купити... – сказав, дивлячись їй услід, Мишко-непінгвін.

– Приводь її ще, нехай із пінгвіном бавиться! – запропонував Віктор.

За вікном усе було залите тушшю зимового вечора. Ледь чутний голос радіоточки віщав про події в Чечні. Віктор сидів за кухонним столом перед друкарською машинкою. Йому було самотньо, хотілося написати оповідання чи казку, хоча б лише для Соні. Але в голові звучала смутна прониклива мелодика ще не написаного «хрестика».

– Може, я занедужав? – думав Віктор, дивлячись на чистий аркуш паперу, що стирчав з машинки. – Ні, треба змусити себе хоч іноді писати короткі оповідання, бо я схиблю...

Згадалося кумедне веснянкувате личко Соні, стягнутий гумкою хвостик рудого волосся на маківці.

– Дивний час для дитинства, – думав Віктор, – дивна країна, дивне життя, в якому й розбиратися не хочеться, хочеться просто вижити та й годі...

За кілька днів Вікторові подзвонив головний і попросив бути обачнішим, до редакції поки що не приїздити і без потреби на вулицю не виходити.

Здивований дзвоником Віктор усе ще тримав слухавку біля вуха, хоча з неї вже з хвилину чулися короткі гудки. «Що трапилось?» – думав він, але при цьому в його вухах досі звучав голос головного, цілком спокійний і самовпевнений, як голос вчителя. Віктор стенив плечима. Всерйоз він цей дзвінок не сприйняв, але ранок сам по собі розтягся на дві зайві години. І голився він довго, і чомусь вирішив попросувати сорочку, хоча вдягати її не збирався.

Вийшов з будинку біля полудня. Купив свіжі газети, зайшов до гастроному по рибу для Мишка. Собі там же купив ковбаси й кіло бананів.

Повернувшись, переглянув газети, але в них не було відповіді на дзвінок головного. Натомість в очі впало кілька нових прізвищ. Відразу діставши загальний зошит, Віктор переписав до нього прізвища для подальшої роботи, але працювати не хотілося. Стан у нього був розслаблений. Сидів за кухонним столом, на якому лежав кульок із покупками. Віктор витяг з кулька банан.

Відкриваючись, рипнули двері на кухню. Зайшов пінгвін Мишко. Зупинився перед хазяїном. Подивився на нього благально.

– На! – Віктор тицьнув йому під ніс початий банан.

Пінгвін подався уперед усім тілом і відщипнув дзьобом шматок банана.

– Ти що, – здивувався Віктор, – мавпа? Дивись, отруїшся, а де я тобі лікаря знайду? Тут людям лікарів бракує! Ліпше я тобі риби дам!

У тиші кухні чулося прицмокування пінгвіна, що давав раду рибині тріски і дихання глибоко замисленого Віктора. Нарешті, тяжко зітхнувши, він підвівся, увімкнув радіоприймач. З динаміка вирвалася міліцейська сирена. «Радіоп'еса?» – подумав Віктор, але помилився. Це був репортаж із «бойовища». Цього разу «бойовище» лежало майже в центрі, на перетині вулиць Червоноармійської та Саксаганського. Віктор зробив гучніше і прислухався. Схвильований голос

розповідав про плями крові на асфальті, про три швидких, що приїхали через півгодини після виклику, про сім трупів і п'ятьох поранених. За попередніми даними серед убитих знайшли заступника міністра спорту депутата Стоянова. Почувши прізвище, Віктор автоматично розкрив загальний зошит і перевіряв записи. Свіжопокійний Стоянов у цих записах був. Віктор кивнув сам собі і, залишивши зошит відкритим, знову припав до радіоприймача. Але репортер продовжував перераховувати вже названі ним самим факти. Либонь, більше нічого не знав. Він пообіцяв повернутися в ефір з новими даними за півгодини і відразу його замінила жінка, яка приємним голосом сповістила прогноз погоди на вихідні.

«Завтра субота», – подумав Віктор і озирнувся на пінгвіна.

Працюючи вдома, він втратив відчуття відмінності між робочими і неробочими днями тижня. Хотілося – працював, не хотілося – не працював. Але все-таки частіше хотілося. Просто більше йому нічим було займатися. Писати оповідання або почати справжню повість або навіть роман не випадало. Він немов знайшов свій жанр і так затиснувся його рамками, що навіть коли не писав «хрестики», то думав про них, або ж плекав думки, стрункі й траурно ритмічні настільки, що хоч бери їх і вставляй у будь-який некролог у вигляді філософського відступу. Іноді він так і робив.

Віктор потелефонував дільничному.

– Лейтенант Фішбейн слухає! – пролунав з рурки виразний знайомий голос.

– Сергію? Привіт. Це Вітя.

– Вітя? – перепитав дільничний, мабуть, не пізнаючи.

– Хазяїн пінгвіна.

– О, так би й сказав! – Сергій зрадів. – Що чуто? Як там Мишко?

– Нормально! Слухай, ти завтра вихідний?

– Так, – відповів Сергій.

– У мене є непогана ідейка, підтримаєш? – з надією запитав Віктор. – Тільки потрібна машина, будь-який міліцейський «газик» підійде...

– Звичайно, якщо це не кримінально карне діяння... Тільки нащо тобі «газик», у мене «запорожець» є, – сказав Сергій і розреготався.

20

Морозяним суботнім ранком з червоного «запорожця», що зупинився на набережній Дніпра біля нижніх Лаврських садів, вийшли Віктор, Сергій та пінгвін Мишко. Сергій витяг з багажника щільно напакований рюкзак. Завдав собі на спину. Вони спустилися кам'яними східцями до замерзлої річки.

Дніпро був закатаний товстим шаром криги. На ній нерухомими тлустими воронами сиділи, витримуючи між собою «чемну» дистанцію, аматори підлідного рибальства. Кожний біля своєї ополонки.

Обираючи шлях так, щоб не турбувати рибалок, Віктор, Сергій та Мишко відійшли від берега і подалися в дніпровські льоди.

Вони йшли, пристаючи біля кожної незайнятої ополонки, але ці ополонки були або вже замерзлі, або завузькі.

– Ходімо до затоки! – запропонував Сергій. – Там десь моржі збираються...

Вони перейшли Дніпро, потім перетнули вузьку смужку землі – «хвостик» острова.

– Оно, поглянь! – Сергій показав рукою вперед. – Синя пляма – бачиш?

Вони підійшли і не встигли як слід озирнути величезну ополонку, край якої виднілося чимало слідів голих п'яток, як Мишко рвонув уперед і плавно, без бризок пірнув у воду.

Віктор і Сергій затамували подих, дивлячись на темне гойдливе місиво води та криги.

– Слухай, а вони під водою бачать? – запитав Сергій.

– Напевно... – відповів Віктор. – Якщо є на що дивитися.

Сергій зняв зі спини плечак, витяг відтіля стару ватяну ковдру і розстелив її на кризі метрів зо два від ополонки.

– Сідай! – гукнув він Віктора. – У кожного своє свято.

Віктор присів. А Сергій вже дістав з плечака торбинку. Витяг звідтіля термос і дві пластмасові чашки.

– Почнемо з кави! – сказав він.

Кава виявилася соложавою, але на морозі пилася приємно, із задоволенням.

– А я нічого не здогадався узяти... – з жалем у голосі визнав Віктор, гриючи долоні об чашку з недопитою кавою.

– Дарма, іншим разом ти візьмеш. Коньячку хочеш?

Доливши в каву коньяку, Сергій засунув пласку пляшечку до кишені куртки.

– Нумо, – він підняв чашку. – За все краще!

Вони випили, і тепло проникло в їхні тіла й думки.

– Слухай-но, він там не утоне? – запитав Сергій, показуючи поглядом на широку ополонку.

– Не повинен... – Віктор знизав плечима. – Я, власне, нічого про пінгвінів не знаю... Шукав якісь книжки, але не знайшов...

– Якщо мені щось трапиться, я тобі дам! – пообіцяв Сергій.

Віктор почав хвилюватися. Озирнувся навсибіч – до найближчого рибалки, а, отже, і до його ополонки було метрів тридцять. Рибалка сидів на валізі-ящику і було видно, як час від часу він підносить до рота похідну літрову фляшку.

– Піду пройдуся! – сказав Віктор, усе ще дивлячись на ближнього до них рибалку.

– Не треба, посидьмо ще, – попросив Сергій. – Нумо ще по коньячку. Припливе Мишко, куди він подінеться. Не утоне ж він насправді!

В ополонці щось булькнуло, і Віктор відразу подивився туди. Місиво води і крижинок коливалося.

– Нумо, за Мишка! – Сергій підняв чашку з коньяком. – Людей багато, а пінгвінів мало, їх треба берегти!

Вони пригубили, і відразу тихе морозяне повітря розітнулося лементом. Сергій і Віктор обернулися на лемент і побачили метрів за п'ятдесят рибалку, що відскочив від ополонки і показував на неї обіруч. До нього прямували два інших рибалки, залишивши свої короткі вудки в ополонках.

– Чого це він там? – сам себе запитав Сергій.

Віктор відвернувся від того, що діялося в п'ятдесятьох метрах від них. Він поволі цідив коньяк і думав про те, що кожний новий день приносить у життя щось нове, але цілком незаплановане. Колись, думав він, новий день принесе які-небудь прикrostі, а може, і смерть.

– Диви-но! Диви! – ляснув його рукою по плечі Сергій.

Віктор ніби отямився, подивився на Сергія, потім, прослідкувавши за його поглядом, повернув голову і побачив пінгвіна Мишка, що наближався до них. Він ішов з боку острова.

– Де це він випірнув? – здивувався вголос Сергій.

Пінгвін підійшов і зупинився біля краю розстеленої на кризі ковдри.

- Може, і йому коньячку? – пожартував Сергій.

- Йди-но, йди сюди, Мишко! – покликав Віктор, поплескуючи долонею по ковдрі.

Мишко незграбно ступив уперед, заліз на ковдру, подивився на Сергія, потім на хазяїна.

Сергій знову поліз у рюкзак і цим разом дістав відтіля рушник. Сповив ним пінгвіна.

- Це щоб не застудився! – пояснив він Вікторові.

Пінгвін постояв так, сповитий, хвилин п'ять, потім скинув з себе рушник.

Віктор почув за спиною чиїсь кроки. Озирнувся.

У кількох кроках від них стояв рибалка, «хазяїн» ближньої ополонки.

- Що? Ключе? – запитав його Сергій.

Той заперечно замотав головою, не пускаючи при цьому пінгвіна з очей.

- Послухайте, – нарешті вимовив він. – Це у вас пінгвін або я вже схибив?

- Схибив, – цілком щиро сказав йому Сергій.

- О Господи! – злякано видихнув рибалка.

Він якось незграбно змахнув руками, розвернувся і подався назад до своєї ополонки.

Віктор і Сергій провели його поглядом.

– Може, питиме менше! – з надією в голосі вимовив Сергій.

– Слухай, ти ж не на роботі! – докоряв Віктор. – Чом ти п'яниць лякаеш?

– Професійний інстинкт, – з усмішкою на обличчі виправдався Сергій. – істи хочеш? Або ще хильнем коньячку?

– Хильнем! – Віктор кивнув.

Пінгвін раптом почав нетерпляче переступати з лапи на лапу і ляскати себе по боках плавцями-недокрилками.

– Він що, до вітру хоче? – посміхнувся Сергій, відгвинчуючи з коньячної пляшечки корок.

А Мишко тим часом пересунувся з ковдри на кригу і, смішно подріботівши, знову шубовснув в ополонку.

21

Уночі з неділі на понеділок Віктора розбуркав наполегливий телефонний дзвінок. Остаточо прокинувшись, він однаково не хотів підводитися, просто лежав і чекав, коли настирливцю урветься терпець, але він не уривався. Навіть пінгвін прокинувся і щось крекнув.

Віктор підвівся і невпевнено підійшов до телефону, що дзвонив.

«Що за ідіотські жарти!» – думав він, беручи рурку.

– Алло, Вітя? – пролунав нетерплячий голос головного. – Пробач, що збудив! Термінова робота! Чуеш?

– Авжеж.

– Зараз до тебе приїде кур'єр з конвертом. Він чекатиме в машині під парадним, а ти постарайся якнайшвидше зробити «хрестик». Він має піти в ранковий випуск!

Віктор кинув оком на будики на тумбочці. Пів на другу.

– Згода, – сказав Віктор.

Він одяг блакитний махровий халат і пішов у ванну. Вмився зимною водою. Потім – до кухні. Поставив на плитку чайник, друкмашилку – на кухонний стіл.

Вслухався в тишу нічного подвір'я. Подивився на будинок навпроти – в усьому будинку світилося тільки два вікна.

Чуже неспання не хвилювало Віктора. Він уже отямився, тільки у голові відчувалася важкість.

Дістав аркуш паперу, вставив у машинку і знов прислухався до тиші нічної вулиці.

З тиші народився звук легковички, що під'їхала до парадного. Ляснули дверцята.

Віктор сидів і терпляче чекав на дзвінок у двері. Але замість дзвінка за хвилину він почув обережний стукіт.

Чоловік років на п'ятдесят із заспаним обличчям і червоними очима простягнув йому великий коричневий конверт.

– Я чекатиму внизу, в машині. Якщо засну – постукаєте в дверцята, – сказав він, не заходячи до коридора.

Віктор кивнув.

Уже вмостившись перед машинкою, розкрив конверт, витяг аркуш паперу і театральну програмку.

«Пархоменко Юлія Андріївна, 1955 року народження, з 1988 р. – солістка Національної опери. Заміжня, двоє дітей, – читав Віктор надрукований на машинці текст, – 1991 р. мала операцію на груді. У 1993 р. як свідок залучалася до суду в справі про зникнення артистки Національної опери Санученко Ірини Федорівни, з якою відверто ворогувала. 1995 року відмовилася від участі в гастрольній поїздці до Італії, чим ледве не зірвала заплановані гастролі».

Далі додано від руки: «тяжко пережила загибель свого найближчого друга – письменника і депутата парламенту Миколи Олександровича Якорницького, з яким познайомилася під час свого виступу на закритому святкуванні депутатами Дня незалежності України в Маріїнському палаці в 1994 році». Ці рядки були підкреслені червоним олівцем, і Віктор одразу пригадав останню розмову з Ігорем Львовичем.

Він кілька разів перечитав підкреслені рядки. Інформації було обмаль, але ритм думок уже налаштувався на смуток майбутнього тексту.

Віктор переглянув програмку, на другій сторінці побачив кольорове фото солістки. Гарна струнка жінка з яскравим, либонь штучним рум'янцем на щоках. Мигдалевий розтин очей, каштанове волосся, що хвилясто спадало з плечей. Театральна сукня дуже пасувала їй.

Віктор знову зосередився на чистому аркуші паперу, вставленому в машинку.

«В арабів білий колір вважається жалобним», – подумав він, наближаючись пальцями до клавіатури з тастрами.

«Все живе на землі має власний голос. Голос – це ознака життя, ознака щастя або горя. Він може посилюватися, уриватися, зриватися, переходити на ледь чутний шепіт. У хорі нашого життя важко виокремити голоси, але коли вони раптом замовкають, виникає відчуття скінченності будь-якого звуку, будь-якого життя. Чимало людей любили голос, що нам більше не випаде почути... Він увірвався зненацька і передчасно. У світі стало набагато тихіше, але це не та тиша, яку шукають аматори спокою. Ця запала тиша, як чорна діра у всесвіті, лише підкреслює скінченність будь-якого звуку і безкраїсть минулих і майбутніх втрат...»

Віктор підвівся, запарив собі чаю і з повною чашкою повернувся до столу.

«...Голос Юлії Пархоменко замовк. Але доки стоїть стіна Маріїнського палацу, доки позолота підбання відбиває пишноту Національної опери, вона залишиться серед нас, розчинившись золотим пилом у повітрі, яким ми дихаємо. Її голос стане позолотою тиші, яку лишила вона після себе».

– Забагато золота, – подумав Віктор, зупинившись. Знову взяв аркуш із текстом, укотре перебіг очима підкреслені рукописні рядки.

– Як же сюди вставити цього Якорницького? – міркував він. – Кохання? Кохання...

Він замислився, ковтнув чаю. Прочитав уже написаний текст. Продовжив.

«Нещодавно сама Юлія зазнала важкої втрати. Пропав голос її коханої людини. Замовк раптово, зірвавшись криком униз, у безодню, куди за законами тяжіння смерті падає усе, що віджило, відборолось або ж просто програло...»

Тут Віктор знову відвернувся і взяв до рук програмку, переглянув її уважніше і ледь помітно посміхнувся.

«Нещодавно, виконуючи партію Тоски в опері Пуччині, вона сама зіграла, проспівала всю свою трагедію, всю до останнього її стрибка з муру фортеці. Байдуже, як вона померла. Хай вона померла по-іншому, але у нас, тих, кому її життя було чутне, тепер нелегко буде звикнути до тиші і відшукати в цій тиші золоті порошини її минулої присутності. Помовчімо ж усі разом, щоб легше було нам почути посеред тиші її голос, почути, запам'ятати і зберегти в нашій пам'яті надовго, доти, поки наші голоси змішаються з тишею і вічністю...»

Віктор випростав спину, відсапнув, немов щойно пробіг стометрівку, а не клацав літери й слова на друкарщині. Потер пальцями скроні, проганяючи напругу, що з'явилася через це термінове нічне завдання. Але наразі завдання виконане.

Узяв до рук готовий текст. Прочитав і самому стало шкода невідомо як загиблу або померлу оперну співачку.

Визирнув у вікно – внизу стояла машина, чекала.

Віктор підвівся, повернувся і відразу завмер від несподіванки: з порогу дверей на нього уважно дивився пінгвін. Він стояв нерухомо, і тільки вічка його горіли живим вогнем, але не виказували ніяких бажань. Він просто стежив за хазяїном. Безпристрасно і безпричинно.

Віктор, тяжко зітхнувши, протиснувся між пінгвіном і дверми в коридор, накинув на халат дублянку і, стискаючи в руці текст, вийшов на сходову площадку.

Кур'єр спав, опустивши голову на кермо. Віктор постукав по склу дверцят. Чоловік протер очі. Ні слова не мовлячи, відчинив дверцята, узяв з рук Віктора аркуш із текстом і, завівши машину, рушив.

Віктор повернувся до себе. Ніч була розбита. Спати не хотілося, у тілі народжувалася непотрібна бадьорість.

Віктор знайшов в аптечці снодійне, ковтнув дві пігулки, запив ще теплою водою з чайника і пішов до відпочивальні.

22

Наступного ранку о десятій годині знову зателефонував головний. Він був задоволений «хрестиком». Перепросив ще раз за те, що порушив нічний сон. Сказав, що за пару днів уже можна буде заходити до редакції, але головне при цьому – не забувати вдома кореспондентську «кірочку», бо тепер на всіх поверхах і на вході чергує ЗМОП.

На вулиці тривала зима з тріскучим морозом. Було досить тихо.

Стоячи з джезвою біля плитки, Віктор міркував: чим би заповнити новий день. З одного боку, з огляду на робочу ніч, він міг би цілком улаштувати собі вихідний. Але вихідний ще більше потребував заповнення чимось цікавим, ніж день звичайний. І тому Віктор вирішив після кави піти до кіоску по газети, а вже відтак вирішити, що робити далі.

Другу чашечку кави він пив уже з газетами підруч. Передусім прочитав свою нічну працю, надруковану півмільйонним накладом на передостанній сторінці газети. Всі слова були на місці, редактор тексту не чіпав. Хоча тут Віктор збагнув, що редактор радше не спав уночі, коли текст «виставляли» на шпальту перед тим, як запрацював друкарський верстат. Повернувшись до першої шпальти газети, Віктор прочитав довгу, на всю шпальту передову: «Війна не скінчилася, настало перемир'я». Упереміж з фотографіями, що нагадували фотографії часів штурму Грозного, на сторінці по-воєнному шикувалися колонки тексту. Віктор машинально втягся у читання статті. Чим більше він читав, тим більше вона його затягувала. Виявилось, поки Віктор жив нормальним життям, у Києві точилися майже справжні бої – розбирання «двох мафіозних кланів». Принаймні саме так твердилося в статті. Сімнадцятеро вбитих, дев'ять поранених, п'ять вибухів. Серед загиблих – водій головного редактора, три міліціонери, якийсь арабський бізнесмен, кілька людей, особистість яких не вдалося встановити, і солістка Національної опери.

Передивившись інші газети, Віктор зауважив, що «війні» там було приділено набагато менше уваги, ніж у «Столичних вістях». Натомість трохи більше було написано про загибель солістки Опери. Її тіло знайшли рано вранці на нижній станції фунікулера. Її задушили шкіряним ременем. Крім того, пропав її чоловік – архітектор, а сама квартира була перевернена догори дригом – у ній відверто щось шукали.

Віктор замислився. Смерть солістки, схоже, не мала нічого спільного з війною кланів. То був цілком «чужий» злочин. «Може, до цього доклав рук її зниклий чоловік? – подумав Віктор. – А може, я і сам доклав до цього рук? – власна думка раптово злякала його. – Адже в некролозі на смерть Якорницького я написав про неї. Звичайно, без прізвища, не розкриваючи, але, напевно, все це було для багатьох занадто прозорим натяком... І, може, для чоловіка це стало останньою краплею?...»

Віктор тяжко зітхнув, умить відчувши себе страшно стомленим власними припущеннями.

– Нісенітниця! – прошепотів він сам собі. – Чого пак чоловіку влаштовувати обшук у власній квартирі?...

День завершився, як не дивно, досить продуктивно. На столі лежали три готових «хрестики». За вікном сутенів зимовий вечір. Над чашкою свіжозапареного чаю піднімалася пара.

Віктор пробіг рядки нових текстів очима. «Хрестики» були короткуваті, але усе тому, що він давно не був у редакції і не брав у Федора додаткової інформації на своїх героїв. Проте у цьому проблеми не було. Поки текст не надрукований, з ним можна працювати, до нього можна повертатися.

Випивши чаю, він вимкнув світло в кухні і збирався було йти спати, як раптом почув стукіт у двері.

На мить завмер у коридорі, прислуховуючись до тиші. Потім, залишивши пантофлі там, де стояв, босоніж підійшов до дверей і зазирнув у вічко. Перед дверима стояв Мишко-непінгвін.

Віктор відчинив.

У Мишка на руках спала Соня. Він зайшов мовчки. Тільки кивнув замість «драстуйте».

– Де її можна покласти? – запитав Мишко, дивлячись на дочку.

– Там, – прошептав Віктор, кивком голови вказавши на двері до вітальні.

У вітальні Мишко опустив Соню на канапу і, намагаючись ступати якомога тихіше, повернувся в коридор.

– Ходімо на кухню! – сказав він Вікторові.

На кухні знову запалилося світло.

– Постав чайник! – сказав Мишко.

– Щойно кипів, – відповів Віктор.

– Я в тебе до ранку посиджу... – сказав Мишко якимось загальмовано. – А Соня нехай поки тут поживе... Гаразд? Доки усе не владнається...

– Що не владнається? – запитав Віктор.

Але відповіді не одержав. Вони сиділи один проти одного за кухонним столом, тільки Мишко зараз сидів на звичному місці хазяїна, а Віктор – спиною до плитки. Вікторові на мить здалося, що в очах Мишкові промайнула неприязнь.

– Може коньяку? – запропонував Віктор, бажаючи зняти напругу, що ніби хмара нависла над ними.

– Давай, – проговорив гість.

Віктор налив собі й Мишкові. Випили мовчки.

Мишко замислено постукав пальцями по столі. Озирнувся і, побачивши біля себе на підвіконні паку свіжих газет, потяг їх до себе. Узяв верхню, губи йому скривились. Він відсунув газети назад на підвіконня.

– Життя – химерна річ, – сказав він і зітхнув. – Хочеш зробити людині приємне, а в результаті доводиться удавати, що ти – підводний човен...

Віктор уважно вслухався в кожне слово гостя, але зміст сказаного був невловимий, як павутинка на вітрі.

– Налий ще, – попросив Мишко.

Випивши другу чарку, він вийшов у коридор, відтіль зазирнув до кімнати, де на канапі мирно спала Соня. Знову повернувся до кухні.

– Ти, напевно, хочеш знати, що трапилося? – повільно, уже більш розслабленим голосом запитав Мишко, дивлячись в очі Вікторові.

Віктор промовчав. Йому вже нічого не хотілося дізнатися – він хотів спати і дивна поведінка Мишка-непінгвіна починала його стомлювати.

– Ти, либонь, вже знаєш про стрілянину й вибухи? – запитав Мишко, кивнувши на газети.

– Ну?

– А знаєш, хто у всьому цьому винний?

– Хто?

Втомлена і недобра посмішка Мишка затягла павзу.

– Ти... – сказав він Вікторові.

– Я? – здивувався Віктор. – Як це – я?

– Ну, не зовсім ти, звісно... Але без тебе цього б не відбулося... – Мишко дивився, не кліпаючи, на Віктора, але Вікторові здавалося, ніби він дивиться кудись далі, крізь нього. – Просто тобі було кепсько, я це бачив. Я тебе запитав – чому? Ти сказав. Ми були відверті, мені саме ця дитяча відвертість у тобі й подобається... Ти хотів, щоб твої «фиглі» у жалобних рамках друкувалися. Це зрозуміло. Я тебе й запитав тоді, хто твій улюблений майбутній небіжчик... Просто хотілося зробити тобі приємне... Налий ще.

Віктор підвівся, налив коньяку Мишкові й собі. Подивився на свої руки, зауважив, що вони тремтять.

– Ти хочеш сказати... – сторопіло проговорив Віктор, – що Якорницького... ти?

– Не я, а ми... – поправив його Мишко. – Але ти не тривожся, він цього більше ніж заслуговував... Інша справа, що з його смертю «осиротіло» кілька аматорів приватизації, у яких він уже взяв аванси... Крім того, у нього зберігалися якісь папірці, якими він продовжував собі безпеку і життя, папірці, що стосуються його колег по парламенту... У них там, нагорі, важке життя... Як на війні...

Павза, що потім наступила, затяглася. Мишко дивився у вікно. Віктор гарячково обмірковував тільки що почуте.

– Слухай-но, – нарешті заговорив він, – а до смерті його коханки я теж... причетний?

– Ти не зрозумів, – спокійним учительським голосом мовив Мишко. – Ми з тобою витягли спідню карту з-під карткового будиночка, і усе, що сталося потім, – це просто повний обвал. Тепер треба перечекати, доки вляжеться курява...

– Мені теж? – не без переляку в голосі спитав Віктор.

Мишко стенив плечима.

– Це справа індивідуальна, – сказав він, сам собі наливаючи чарку. – Але тобі, напевно, не варто переживати. Здається, ти під гарним захистом... Тому я до тебе і прийшов...

– Під чиім?

Мишко розвів руками.

– Я ж не сказав, що точно знаю. Просто відчуваю. Не було б захисту – і тебе б уже не було...

Мишко замислився.

– Я тебе можу попросити про послугу? – за мить запитав він.

Віктор кивнув.

– Йди ти спати, а я ще тут посиджу... Подумаю...

Віктор пішов у відпочивальню. Ліг. Спати не хотілося. Прислухався до тиші квартири, але ніщо її не порушувало. Здавалося, усі міцно сплять. Раптом з вітальні долинув невиразний дитячий голос. Віктор прислухався. «Мама...

мама...» – бурмотала уві сні Соня.

– А де насправді її мама? – подумав Віктор.

Зрештою він заснув.

За якийсь час з-за темно-зеленої канапи виборсався пінгвін і ліниво пішов до відкритих дверей до вітальні. Проходячи через вітальню, зупинився на мить біля сплячої дівчинки, подивився на неї уважно. Тоді почапав далі. Вийшов у коридор. Штовхнув наступні двері й ступив у кухню.

Перед ним на місці хазяїна сидів, опустивши голову на стіл, незнайомий йому чоловік. Він спав.

Кілька хвилин пінгвін дивився на нього, нерухомо стоячи в дверях. Потім розвернувся і пішов назад.

24

Годинник на тумбочці показував сьому. На вулиці було ще темно і тихо. Головний біль збудив Віктора, і він лежав на спині, дивлячись у стелю і думаючи про вчорашню розмову з Мишком. Зараз, попри головний біль, у нього з'явилося кілька питань до вечірнього гостя.

Віктор поволі, намагаючись не шуміти, підвівся. Одяг халат і пройшов у вітальню.

Соня ще спала. Вона була дбайливо укутана в сіре осіннє пальто Віктора, що доти висіло на вішалці в передпокої.

Віктор набрався духу і вийшов у коридор, зупинився перед відкритими дверима на кухню.

У кухні нікого не було. На столі лежала нотатка.

«Мені час іти. Лишаю Соню в тебе – відповідаєш головою. Коли курява вляжеться – з'явлюся. Мишко.»

Нотатка трапила його зненацька, і тепер він сидів за столом, уп'явши погляд у два рукописних рядки, і намагався вигнати з голови так і не загадані Мишкові питання.

За вікном сіріло – бляклий зимовий світанок намагався перемогти ніч.

У вітальні рипнула канапа, і цей звук відвернув Віктора від думок. Він повернувся, підвівся з-за столу. Зазирнув до вітальні.

Соня сиділа на канапі, терла очі. Нарешті вона відняла від них рученята і, побачивши Віктора, запитала:

– А тато де?

– Він пішов, – відповів Віктор, дивлячись на дівчинку. – Він сказав, що ти поки тут поживеш...

– З пінгвіном? – зраділа Соня.

– Так, – досить холодно сказав Віктор.

– У нас учора вікна розбилися... – сказала Соня. – І стало дуже холодно.

– У вас удома? – запитав Віктор.

– Так, – довірчо вимовила дівчинка. – Так голосно розбилися... Бу-бух!

– Їсти хочеш? – запитав Віктор.

– Так, тільки не кашу!

– А в мене немає ніякої каші, – визнав хазяїн. – Я сам мало їм.

– Я теж, – усміхнулася Соня. – А куди ми сьогодні підемо?

– Підемо?! – повторив Віктор і замислився. – Я не знаю... А куди ти хочеш?

– До зоопарку, – запропонувала Соня.

– Гаразд, – погодився Віктор. – Тільки я спочатку попрацюю годинки дві, а потім підемо...

25

На обід Віктор дав пінгвіну рибу, а собі й Соні насмажив картоплі.

– Я завтра куплю побільше харчів! – пообіцяв Віктор Соні.

– А я більше не з'їм, – сказала дівчинка, присуваючи до себе велику тарілку.

Віктор усміхнувся. Уперше життя зіштовхнуло його з чужим дитинством, і він придивлявся до цього дитинства з обережністю і цікавістю, немов ще сам був дитиною. Безпосередність Соні, її відповіді не те, щоб не до ладу, але якось по дотичній змушували Віктора усміхатися. Він і в і скоса стежив за дівчинкою, що їла картоплю радше з цікавістю, ніж з апетитом, роздивляючись уважно кожний наколотий на виделку шматочок. Вона сиділа навпроти, а між її спиною і плиткою стояв і порався біля свого полумиска пінгвін Мишко.

У якусь мить Соня повернулася і перенесла виделкою шматочок підсмаженої картоплі у полумисок пінгвіну. Пінгвін здивовано подивився на дівчинку і смішно схилив голову набік.

Соня розсміялася. Мишко, постоявши з похиленою набік головою, знову повернувся до полумиска і з'їв покладений туди шматочок картоплі.

– Йому смакує! – зраділо повідомила Вікторові Соня.

Допивши чай, Віктор одяг Соню і вони поїхали до зоопарку.

На вулиці сівся сніг, було вітряно, і вітер увесь час дув в обличчя. Коли вони вийшли з метро, Віктор укутав Соню шаликом по самі очка.

За воротами зоопарку висіло оголошення про те, що в зв'язку з зимовими умовами відвідувачі можуть побачити тільки невелику частину мешканців зоопарку.

У зоопарку було малолюдно. Обравши покажчик «тигри», Віктор повів Соню по засніженій доріжці. Проїшли повз вольєр, на якому висів великий щит з намальованою зеброю, а поруч трафаретними буквами подавався опис тварини і її навички.

– А де звірі? – запитала, озираючись Соня.

– Далі, – відповів Віктор і усміхнувся дівчинці.

Вони пройшли повз ще кілька порожніх вольєрів зі щитами, що зображували їхніх недавніх мешканців. Попереду з'явився закритий павільйон.

Там, у клітках, за товстим залізним штахетом сиділи два тигри, лев, вовк і ще якісь хижаки. Навпроти входу висіло оголошення: «Тварин дозволяється годувати тільки свіжим м'ясом і хлібом». Ні того, ні іншого у Віктора і Соні з собою не було.

Вони пройшли вздовж кліток, зупиняючись потроху біля кожної.

– А де тут пінгвіни? – запитала Соня.

– Мабуть, тут нема... – відповів Віктор. – Хоча, давай пошукаємо, а раптом знайдемо!

Він спробував пригадати, де він бачив Мишка перед тим, як забрати його з зоопарку. Здається, це було трохи далі, за тераріумом і цементним барлогом бурих ведмедів.

Вони пройшли туди і побачили за штахетом порожній глибокий вольєр із замерзлим озером посередині. На щиті, що висів на штахеті вольєра, були намальовані пінгвіни.

- Ну, от бачиш, їх тут нема... - сказав Віктор.

- Шкода! - Соня тяжко зітхнула. - Можна було б привести сюди Мишка, щоб він з іншими пінгвінами дружив...

- Але бачиш, інших пінгвінів нема! - повторив, нахилившись, Віктор.

- А хто тут ще живе? - запитала Соня.

Вони гуляли ще цілу годину. Подивилися на риб і зміїв, на двох облізливих шулік і самотню довгошию ламу. Вже дорогою до виходу Віктор раптом побачив покажчик «Науково-консультаційний центр».

- Соню, зайдімо туди на хвильку, - попросив він. - Може, там нам про пінгвінів розкажуть?

- Ходімо! - погодилася Соня.

В одноповерховому будиночку вони постукали в єдині двері. Зайшли.

- Даруйте, - звернувся Віктор до сивої, але не старої жінки, що читала якийсь часопис, сидячи при столі.

- Слухаю, - вона відірвала погляд від часопису. - Ви до мене?

- Розумієте, - звернувся Віктор. - Трохи більше року тому я взяв у вас у зоопарку пінгвіна... У вас, часом, нема ніякої літератури про пінгвінів?...

- Нема, - відповіла жінка. - Пінгвінами у нас займався Підпалий. Коли їх роздали, його звільнили, і він усю літературу забрав із собою. Затятий був дід...

- Підпалий? - повторив Віктор. - А як його знайти?

– Запитаєте у відділі кадрів! – сказала жінка і знизала плечима.

– До речі, вам змії не потрібні? – запитала вона з цікавістю розглядаючи Соню. – Ми з січня ліквідуємо тераріум...

– Ні, спасибі, – відповів Віктор. – А де знаходиться відділ кадрів?

– Ліворуч від центрального входу, за туалетами.

Попросивши Соню почекати біля виходу, Віктор зайшов до відділу кадрів і ублагав їх дати йому адресу Підпалого. Згорнувши удвічі аркушик із записаною адресою і сховавши його в гаманець, Віктор узяв Соню за ручку і рушив з нею до метро.

26

Наступного ранку Віктор вирішив з'їздити до головного. По-перше, давно вже збирався відвезти нові тексти, а по-друге, хотілося покаятися, навіть не те, щоб покаятися, а просто пояснити головному, що і чому відбулося з Якорницьким.

– Ти вмієш сама вдома сидіти? – запитав він після сніданку Соню.

– Так, мене тато вчив, – сказала вона. – Двері нікому не відчиняти і по телефону нічого не говорити. До вікон не підходити. Правильно?

– Правильно, – сказав Віктор і зітхнув. – Але до вікон сьогодні можеш підходити.

– Справді? – зраділа Соня і відразу підбігла до балконних дверей, пригорнулася носом до скла.

– Ну, що там бачиш?

– Зиму! – сказала дівчинка.

– Я незабаром прийду, – пообіцяв Віктор.

Тричі йому довелося показати свою «кірочку», перш ніж він потрапив у кабінет до головного.

– Як життя? – запитав Ігор Львович.

– Нівроку... – не зовсім упевнено вимовив Віктор. – Ось, нові «хрестики» приніс...

– Давай, – простягнув руку головний. – А це тобі від Федора, – він простягнув йому грубу течку.

– Ігоре, – наважився Віктор. – У мене... Тобто... Виявляється, я винний у смерті Якорницького...

– Отакої! – посміхнувся головний. – Ти справді гадаєш, що ти такий крутий?

Віктор подивився зі здивуванням на головного.

– Не переживай, я усе знаю... – сказав той уже приязніше.

– Усе? – перепитав Віктор.

– Ні, не все. Набагато більше. Ну, а Якорницький однаково туди збирався... То й заспокойся! Звичайно, було б краще, якби ти лише своєю справою займався.

Віктор ошелешено дивився на головного, його достоту збентежили слова шефа, щось заважало йому їх зрозуміти.

– Отож, нічого страшного немає... – проговорив він нарешті.

– У чому? У тому, що одним кланом з виходом на уряд поменшало? Заспокойся. Ти тут ні при чому, а якщо при чому, то лише крайком. Давай-но кави нап'ємось!

Головний по телефону замовив у секретарки дві кави. Потім, пожувавши замислено губи, знову пильно подивився на Віктора. – У тебе ж ні дружини, ні

подруги нема? – запитав він.

– Нема, зараз нема... – визнав Віктор.

– Це погано, – півжартома похитав головою головний. – Жінки зміцнюють нервову систему чоловіків. Тобі саме час зайнятися своїми нервами!.. Гарзд, жартую.

Секретарка принесла каву.

Віктор поклав півложечки цукру, але кава однаково була занадто міцна і гірчила на язиці. Гіркота кави знову нагадала про недавню поїздку в Харків.

– А в Одесу мені треба буде їхати? – запитав рантом Віктор, згадавши про розмову з головним щодо поїздки до Харкова.

– Ні, не треба, – відповів шеф. – Хтось дуже не хоче, щоб ми займалися провінцією... Ну в нас і отут справ вистачить. Тож бо не переживай! У мене он водія недавно вбили – і то я спокійний, як танк, бачиш! Життя не така штука, щоб за неї боятися. Повір мені.

Віктор подивився на головного здивовано. Ігор Львович сидів у своєму директорському кріслі, у розкішному костюмі, французька краватка, важка золота шпилька на ньому. «Це він не дорожить життям?» – засумнівався Віктор.

– Нам треба буде з тобою перед Новим роком посидіти за пляшечкою, га? Не проти? – запитав він.

– З задоволенням, – відповів Віктор.

– Добро, – головний підвівся через стіл. – Чекай запрошення!

Степан Якович Підпалий мешкав на першому поверсі сірого сталінського будинку неподалік від метро «Святошин». Потупцявшись перед його дверми, Віктор подзвонив.

Його довго розглядали у вічко, а потім деренчливий старечий голос запитав:

– Вам кого?

– Мені потрібний Степан Якович, – відповів Віктор.

– А ви хто?

– Мені вашу адресу в зоопарку дали... – пояснив Віктор. – Я з приводу пінгвінів...

Попри те, що власне пояснення мети приходу здалося Вікторові ідіотським, двері відчинилися і неголений та на появу не такий вже й дід у синьому вовняному спортивному костюмі жестом запропонував увійти.

Віктор пройшов до просторої вітальні, посеред якої стояв старий круглий стіл зі стільцями.

– Сідайте! – не дивлячись на гостя, сказав хазяїн. – Вас цікавлять пінгвіни? – мовив він, дивлячись в обличчя Вікторові й одночасно навпомацки забираючи з брудної скатертини старий недокурок.

Він опустил руку з недокурком під стіл і знову поклав її перед собою на скатерку, але вже без недокурка.

– Пробачте, – звернувся Віктор. – Я хотів дізнатися: може, у вас є якісь книжки про пінгвінів...

– Книжки? – засмучено перепитав Підпалий. – Чому книжки? Я маю власні праці, ще не видані... Я понад двадцять років займався пінгвінами...

– Ви зоолог? – запитав якомога чемніше Віктор.

– Радше пінгвінолог, але, звичайно, в офіційному науковому реєстрі спеціалізацій такої спеціалізації ви, мабуть, не знайдете... – Підпалий пом'якшав. – А проте чому вас цікавлять пінгвіни?

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/kurkov_andr-y/p-kn-k-na-l-odu

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)